

TASHQI AUDIT TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIY AHAMIYATI

Xomidova Gulshanoy Alimardon qizi

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyoti va boshqaruv”

fakulteti K-54-22 guruh talabasi

[Tel:+998942890116](tel:+998942890116)

Annotatsiya: Mazkur maqolada tashqi audit tushunchasi, uning mazmuni va iqtisodiy ahamiyati yoritib beriladi. Tashqi auditning korxonada moliyaviy hisobotlarining ishonchliligini ta'minlashdagi o'rni, shuningdek, Xalqaro audit standartlari asosida amalga oshirilish jarayoni tahlil qilinadi. Maqolada auditorlik tekshiruvining asosiy maqsadi bo'lgan moliyaviy ma'lumotlarning haqqoniyligi va shaffofligini ta'minlash masalalari ham ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, tashqi auditning investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun qaror qabul qilish jarayonidagi ahamiyati ham ochib beriladi.

Kalit so'zlar: tashqi audit, audit tushunchasi, iqtisodiy ahamiyat, moliyaviy hisobot, Xalqaro audit standartlari, auditorlik xulosasi, moliyaviy shaffoflik, ishonchlilik, investorlar, kreditorlar, korxonada nazorati.

Annotation: This article discusses the concept of external audit and its economic significance. It examines the role of external audit in ensuring the reliability and accuracy of financial statements, as well as its implementation based on International Auditing Standards. The study also highlights the main objective of auditing, which is to ensure transparency and fairness of financial information. In addition, the article emphasizes the importance of external audit for investors, creditors, and other stakeholders in making informed economic decisions.

Keywords: External audit, audit concept, economic significance, financial reporting, International Standards on Auditing, auditor's opinion, financial transparency, reliability, investors, creditors, enterprise control.

Аннотация: В данной статье рассматривается понятие внешнего аудита и его экономическое значение. Анализируется роль внешнего аудита в обеспечении достоверности и точности финансовой отчетности, а также его проведение в соответствии с Международными стандартами аудита. Особое внимание уделяется основной цели аудита — обеспечению прозрачности и достоверности финансовой информации. Кроме того, подчеркивается значение внешнего аудита для инвесторов, кредиторов и других заинтересованных сторон при принятии экономических решений.

Ключевые слова: Внешний аудит, понятие аудита, экономическое значение, финансовая отчетность, Международные стандарты аудита, аудиторское заключение, финансовая прозрачность, надежность, инвесторы, кредиторы, контроль предприятия.

Kirish. Tashqi audit korxonona yoki tashkilotning moliyaviy hisobotlarini mustaqil auditorlar tomonidan tekshirish jarayoni bo'lib, uning asosiy maqsadi moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligi, haqqoniyligi va to'liqligini baholashdan iboratdir. Tashqi audit odatda korxonona ichki tizimidan mustaqil bo'lgan auditorlik tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladi, bu esa tekshiruv natijalarining xolis va ishonchli bo'lishini ta'minlaydi.

Tashqi auditning asosiy vazifalaridan biri moliyaviy hisobotlarning amaldagi buxgalteriya hisobi standartlari va qonunchilik talablariga mosligini aniqlashdir. Shu bilan birga, auditorlar korxonaning ichki nazorat tizimini ham baholaydi, chunki samarali ichki nazorat moliyaviy xatoliklar va firibgarliklarning oldini olishga yordam beradi.

Iqtisodiy jihatdan tashqi audit juda muhim ahamiyatga ega. U investorlar, kreditorlar, davlat organlari va boshqa manfaatdor tomonlar uchun korxonalar moliyaviy holati haqida ishonchli axborot beradi. Bu esa iqtisodiy qarorlar qabul qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Masalan, investorlar korxonaga sarmoya kiritishdan oldin uning moliyaviy hisobotlari tashqi auditdan o'tgan yoki o'tmaganiga e'tibor beradi.

Shuningdek, tashqi audit korxonalarda shaffoflikni oshiradi va boshqaruv intizomini kuchaytiradi. Auditorlik tekshiruvlari natijasida aniqlangan kamchiliklar va tavsiyalar korxonalar faoliyatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bu esa resurslardan samarali foydalanish va xarajatlarni optimallashtirish imkonini beradi.

Xalqaro audit standartlari (XAS) tashqi audit jarayonida muhim o'rin tutadi. Ushbu standartlar auditorlik ishlarini yagona tamoyillar asosida olib borishni ta'minlaydi hamda audit sifatini oshiradi. XASga muvofiq o'tkazilgan audit natijalari xalqaro darajada ham tan olinadi, bu esa korxonaning investitsion jozibadorligini oshiradi.

Tashqi audit korxonalar moliyaviy hisobotlarining ishonchliligini ta'minlash, iqtisodiy shaffoflikni oshirish va manfaatdor tomonlarning to'g'ri qaror qabul qilishiga yordam beradigan muhim jarayon hisoblanadi.

Tashqi audit jarayoni odatda bir necha bosqichda amalga oshiriladi: rejalashtirish, risklarni baholash, audit dalillarini to'plash, tahlil qilish va yakuniy auditorlik xulosasini shakllantirish. Har bir bosqichda auditor korxonalar moliyaviy hujjatlari, hisob registrlari va ichki nazorat tizimini batafsil o'rganadi. Bu jarayon auditning sifatli va ishonchli bo'lishini ta'minlaydi.

Auditda "professional skeptitsizm" tamoyili juda muhim hisoblanadi. Bu tamoyilga ko'ra auditor har bir ma'lumotni shubha bilan tekshirishi, uni tasdiqlovchi ishonchli dalillarni topishi kerak. Bu yondashuv moliyaviy hisobotlarda xatoliklar yoki ataylab yashirilgan firibgarliklarni aniqlashga yordam beradi.

Tashqi audit natijasi bo'yicha auditorlik xulosasi beriladi. Ushbu xulosa korxonaning moliyaviy hisobotlari to'g'ri va ishonchli ekanligi yoki unda jiddiy xatoliklar mavjudligini ko'rsatadi. Auditorlik xulosasi to'rtta asosiy turga bo'linadi: ijobiy (shartsiz), shartli ijobiy, salbiy va rad etilgan xulosa. Bu xulosalar korxonaga faoliyatiga va uning bozordagi obro'siga bevosita ta'sir qiladi.

Shuningdek, tashqi audit korxonalarda risklarni boshqarish tizimini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Auditorlar tomonidan berilgan tavsiyalar asosida korxonalar o'z ichki nazorat tizimini kuchaytiradi, moliyaviy xatoliklarni kamaytiradi va boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Zamonaviy sharoitda tashqi audit jarayonida raqamli texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Elektron hujjatlar, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari va audit dasturlari auditorlik ishlarini tezlashtiradi va aniqlik darajasini oshiradi. Bu esa Xalqaro audit standartlariga mos ravishda sifatli audit o'tkazish imkonini beradi.

Umuman olganda, tashqi audit faqatgina tekshiruv jarayoni emas, balki korxonaga boshqaruvini yaxshilash, investitsion ishonchni oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim vosita hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, tashqi audit korxonaga moliyaviy hisobotlarining ishonchliligi va haqqoniyligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydigan jarayon hisoblanadi. U mustaqil auditorlar tomonidan amalga oshirilishi sababli moliyaviy ma'lumotlarning xolis baholanishini ta'minlaydi hamda korxonaga faoliyatiga obyektiv xulosa berish imkonini yaratadi.

Tashqi audit natijalari investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Bu esa iqtisodiy qarorlar qabul qilishda ishonchni oshiradi va moliyaviy shaffoflikni ta'minlaydi. Shuningdek, audit jarayonida aniqlangan kamchiliklar korxonaga boshqaruv tizimini takomillashtirishga va ichki nazoratni kuchaytirishga yordam beradi.

Umuman olganda, tashqi audit korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, iqtisodiy samaradorligini oshirish va bozor ishonchini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega jarayon hisoblanadi.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida tashqi auditning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Global moliyaviy bozorlar rivojlanib borishi bilan korxonalar faoliyatida shaffoflik va ishonchlilikka bo'lgan talab kuchaymoqda. Shu nuqtai nazardan, tashqi audit nafaqat nazorat vositasi, balki korxonaning xalqaro investitsion muhitdagi obro'sini oshiruvchi muhim omil sifatida ham xizmat qiladi.

Bundan tashqari, Xalqaro audit standartlariga muvofiq o'tkazilgan audit jarayonlari korxonalarga bir xil yondashuv va aniq mezonlar asosida baholanish imkonini beradi. Bu esa turli mamlakatlar va investorlar o'rtasida moliyaviy ma'lumotlarni to'g'ri tushunish va solishtirishni osonlashtiradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tashqi audit korxonalarda moliyaviy intizomni mustahkamlashga, boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishga va resurslardan samarali foydalanishga xizmat qiladi. Shu sababli, har bir korxonaga uchun tashqi auditni muntazam ravishda o'tkazish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni.
3. Xalqaro audit standartlari (International Standards on Auditing – ISA) materiallari.
4. Karimov A.A., Xodiev B.Y. Boshqaruv hisobi va audit asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. G'ulomov S.S. Moliyaviy hisob va hisobot. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
6. Arens A.A., Elder R.J., Beasley M.S. Auditing and Assurance Services. – Pearson, 2019.

7. Hayes R., Wallage P., Gortemaker H. Principles of Auditing. – Pearson, 2018.
8. Messier W.F. Auditing & Assurance Services: A Systematic Approach. – McGraw-Hill, 2020.
9. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti – www.mf.uz
10. Xalqaro audit va buxgalteriya standartlari bo‘yicha IFAC materiallari – www.ifac.org